



## ПРОЕКТУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА НОВОЮ НОРМАТИВНОЮ БАЗОЮ



### **Володимир Салов**

голова підкомісії зі спеціальностей  
184 «Гірництво» та 185 «Нафтогазова інженерія  
та технології» Науково-методичної ради  
Міністерства освіти і науки України  
директор Науково-методичного центру  
Національний гірничий університет, Україна  
[salov.v.a@nmu.one](mailto:salov.v.a@nmu.one)

Сьогодні комісіями Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України розробляються стандарти вищої освіти нового покоління на основі оновленої нормативної бази: Національної рамки кваліфікацій (2011), Закону України «Про вищу освіту» (2014), Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (2015), Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти (2016).

Які відмінності проектування вищої освіти чекають її суб'єктів порівняно із стандартами попереднього покоління? Розглянемо це питання на прикладі стандарту вищої освіти бакалаврів спеціальності 184 Гірництво, що ухвалений Науково-методичною радою МОН України.

Основна відмінність стандартів нового покоління – лаконізм, що досягнуто за рахунок визначення змісту освіти у вигляді компетентностей випускників та відповідних результатів навчання. Зміст навчання стандартом не регламентується, його мають визначити вищі навчальні заклади в освітніх програмах за кожним рівнем вищої освіти.

Відповідно до Методичних рекомендацій МОН України щодо розроблення стандартів вищої освіти компетентності класифіковано на загальні та професійні (фахові).

Загальні компетентності бакалавра гірництва подано як здатності до реалізації його навчальних та соціальних завдань. Професійні компетенції визначалися як здатності, що необхідні для реалізації професійних завдань випускника певної спеціальності та певного рівня вищої освіти з урахуванням дескрипторів Національної рамки кваліфікацій. Тим більше, що Закон України «Про вищу освіту» (ст.5, п.1) вважає цілями вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня «успішне виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю».

Професійні компетентності в проекті нового стандарту формувались з охопленням всієї номенклатури або частини професійних завдань, що відрізняються за рівнями вищої освіти продуктом праці, тобто змістом цих завдань.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти сформульовано в термінах результатів навчання як деталізація та уточнення компетентностей для кожного рівня. Відмінність компетентностей від результатів навчання через регламентацію рівня складності останніх (за допомогою тих чи інших дієслів, що визначають ієрархію навчальних цілей), дає можливість для певної компетентності визначати особливості результатів навчання за кожним рівнем вищої освіти. Регламентація складності результатів навчання, незважаючи на дещо формалізований підхід, дозволить вищим навчальним закладам аргументовано формувати освітню програму, зміст навчальної діяльності здобувачів (навчальні дисципліни, практики, індивідуальні завдання) та визначити критерії оцінювання їхніх досягнень.

Підкомісія зі спеціальності 184 «Гірництво» Науково-методичної комісії № 10 з будівництва та технологій вимушена вилучити з проекту стандарту бакалаврів гірництва назви професій та професійних робіт, сформульованих за чинною редакцією «Національного класифікатора України: Класифікатор професій (ДК 003:2010)», на фахову підготовку з яких можуть бути спрямовані освітньо-професійні програми за спеціальністю. Причина – невизнання експертами Науково-методичної ради МОН України професій фахівців гірництва регульованими через відсутність відповідного професійного стандарту. У результаті виникла загроза працевлаштуванню випускників спеціальності 184 Гірництво через відсутність в документах про вищу освіту назви професії, для оволодіння якої здійснюється підготовка. Тобто, розробка професійного стандарту є невідкладним завданням роботодавців та освітян сфери гірництва.

На останок висловимо думку щодо розподілу навчального часу за нормативною та варіативною частинами. За Методичними рекомендаціями на опанування нормативної частини відведено мінімум половина навчального часу. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» 25 відсотків часу (це рік навчання) надається дисциплінам вільного вибору студента. Цей блок дисциплін не повинен бути випадковим. Для забезпечення якості професійної підготовки студенту варто обирати спеціалізацію, що особливо важливо для спеціальностей з багатьма об'єктами діяльності (гірництво, металургія тощо). Алгоритм формування варіативних компетентностей та результатів навчання має бути ідентичним формуванню їх у нормативній частині.

Таким чином, реалізація компетентнісного підходу до проектування вищої освіти шляхом створення однозначного зв'язку зовнішніх цілей вищої освіти з дисциплінами, практиками й індивідуальними завданнями є вирішальним чинником якості вищої освіти та створення реальної системи внутрішнього її забезпечення.